Mamosta Journal for Pedagogical Sciences and Teacher Education (MamostaJ)

DOI https://doi.org/10.21271/mj.1.0.8

OPEN ACCESS

*Corresponding author
Merdinpedagogy2024@gmail.com
Mardan Ebrahem Ali

هەلسەنگاندنی ڕێگاکانی وانەووتنەوەی مامۆستا لە ڕوانگەی بەڕێوەبەران

مردان ابراهیم علی/وەزارەتی پەروەردە ،هەولێر ،هەرێمی کوردستان،عێراق

RECEIVED :24 /03/2025
ACCEPTED :22/05/ 2025
PUBLISHED :25/05/ 2025

پوختە

ئەم بابەتە لێکۆڵینەوە لە شێوازەکانی وانەوتنەوە و هەڵسەنگاندنی مامۆستایان دەکات لە ڕووی شارەزایی و لێهاتوویی پیشەییەوە. وەک بناغە سەرەکییەکانی سیستەمی پەروەردەیی، مامۆستایان ڕۆڵێکی گرنگ دەگێڕن لە پرۆسەی فێربوون و پێشکەوتنی خوێندکاران. شارەزایی و لێهاتوویی مامۆستایان ڕاستەوخۆ کاریگەری لەسەر کوالیتی وانەوتنەوە و فێربوون هەیە، ئەم بابەتە جەخت لەسەر گرنگی باشترکردنی شێوازەکانی وانەوتنەوە و سیستەمی هەڵسەنگاندنی مامۆستایان دەکاتەوە و پێشنیارەکان بۆ باشترکردنی بروانامەی پیشەیی مامۆستایان پێشکەش دەکات،

وشە سەرەکییەکان:
ڕێگاکانی وانەووتنەوە ، هەلسەنگاندن ،مامۆستا ، لێهاتووی (شیاوی)

١-پێشەکی
لە دونیای ئەمڕۆدا ئەرکی مامۆستایان وەک پایەی سەرەکی سیستەمی پەروەردە لە هەر وڵاتێکدا گرنگترین پایەی ئەو وڵاتەیە، تەواوکەری پرۆسەی وانەوتنەوە و هەڵسەنگاندن پەیوەندی ڕاستەوخۆی بە ئاستی شارەزایی و لێهاتوویی مامۆستایانەوە هەیە و ئەم بابەتە زۆر گرنگە لە بەرەوپێشبردنی کوالیتی فێربوون و وانەوتنەوە.
بەو پێیەی پەروەردە وەک یەکێک لە بنەما بنەڕەتییەکانی کۆمەڵگا دادەنرێت، پێویستی بە لێکۆڵینەوەی قووڵتر لە شێوازەکانی وانەوتنەوە و هەڵسەنگاندنی مامۆستایان لە ڕوانگەی شارەزایی و لێهاتووییەوە زۆر پێویستە، شێوازەکانی وانەوتنەوە پێویستە لەسەر بنەمای پێداویستی و توانای خوێندکاران دابڕێژرێن و مامۆستایان وەک ئاسانکاری ئەم پرۆسەیە بەرپرسیارن لە دروستکردنی ژینگەیەکی دینامیکی و پاڵنەر بۆ فێربوون.
شێوازی وانەوتنەوە و هەڵسەنگاندنی مامۆستا لەڕووی شارەزایی و لێهاتووییەوە ڕۆڵێکی بنەڕەتییە لە پرۆسەی پەروەردەدا کە کاریگەری ڕاستەوخۆی لەسەر کوالیتی فێربوونی خوێندکار و گەشەی پیشەیی مامۆستا هەیە. لە دونیای ئەمڕۆدا پێویستی باشترکردنی شێوازەکانی وانەوتنەوە و سیستەمی هەڵسەنگاندنی مامۆستایان بە ڕوونی هەست پێدەکرێت. مامۆستایان ڕۆڵێکی سەرەکی دەگێڕن لە دارشتنی ئەزموونی پەروەردەیی، نەک تەنها وەک گواستەرەوەی زانست، بەڵکو وەک ئاسانکاری فێربوون. هەر شێوازێکی وانەوتنەوە پێویستی بە تێگەیشتنێکی قووڵ هەیە لە ناوەڕۆکی مەنهەج و پێداویستی تاک و گروپی خوێندکاران و بە هەمان شێوە هەڵسەنگاندنی مامۆستایان لەسەر بنەمای لێهاتوویی پیشەیی و شارەزایی پەروەردەیی خۆیان بێت.
دانانی فاکتەری توند بۆ شێوازی وانەوتنەوە و هەڵسەنگاندنی پیشەیی مامۆستایان دەتوانێت یارمەتیدەر بێت بۆ بەرزکردنەوەی ئاستی ئەدای خوێندن و باشترکردنی بروانامە پیشەییەکانیان. لە لایەکی دیکەوە، لێهاتووییەکانی مامۆستایان کۆمەڵێک کارامەیی و زانیاری و هەڵوێست لەخۆدەگرن کە ڕێگەیان پێدەدات بە شێوەیەکی کاریگەر بەشداری لە پرۆسەی وانەوتنەوە-فێربووندا بکەن. لە لایەکی ترەوە شارەزایی لە بوارەکانی پەیوەست بە ناوەڕۆک و شێوازی نوێی وانەوتنەوە گەرەنتی کوالیتی خوێندن و دواجار سەرکەوتنی ئەکادیمی قوتابیان دەکات. بەم شێوەیە گرنگیدان بە پەیوەندی هاوبەشی نێوان شێوازی وانەوتنەوە و هەڵسەنگاندنی مامۆستا، گرنگییەکی ئەوتۆی هەیە و دەتوانرێت وەک بناغەیەکی تۆکمە بۆ پەرەپێدانی سیستەمێکی پەروەردەیی بەردەوام هەژمار بکرێت.
لەم ڕووەوە شیکردنەوە و پێداچوونەوە بە شێوازەکانی وانەوتنەوە لەگەڵ پێوەرەکانی هەڵسەنگاندن، تێگەیشتنێکی باشتر لە خاڵە بەهێز و لاوازەکانی مامۆستایان دەرەخسێنێت و ئەمەش خۆی دەبێتە هۆی دووركەوتنەوە لە کردارەکان لەسەر بنەمای سەلیقە و توانای تاکەکەسی. لە کۆتاییدا ئەم دەقە بە وردی ئەم پەیوەندییە و ڕۆڵی لە بەرەوپێشبردنی کوالیتی پەروەردە و بەرەوپێشبردنی لێهاتوویی مامۆستایان دەکۆڵێتەوە و هەوڵی دابینکردنی چارەسەری پراکتیکی گونجاو دەدات کە یارمەتیدەر بێت بۆ پەرەپێدانی سیستەمی پەروەردەیی.

١- ١ گرفتی توێژینەوە
یەکێک لە کێشە سەرەکییەکان نەگونجانی شێوازەکانی وانەوتنەوە لەگەڵ پێداویستی و توانای خوێندکاران. ئەم ناتەباییە زۆرجار بەهۆی ئەزموونی کەمی مامۆستایانەوە لە ناسینی جیاوازی تاکەکەسی و پێداویستییە پەروەردەییەکانی هەر خوێندکارێکدا دروست دەبێت. بۆیە یارمەتیدانی مامۆستایان بۆ پەرەپێدانی تواناکانی وانەوتنەوە کە لەگەڵ گروپە جیاوازەکانی خوێندکاردا بگونجێت، پێویستە وەک یەکەمایەتی لەبەرچاو بگیرێت. پرسێکی تر شێوازەکانی هەڵسەنگاندنە کە دەتوانێت کاریگەری لەسەر کوالیتی فێربوون هەبێت.
زۆرێک لە مامۆستایان بەهۆی نەزانینیان لە شێوازە هەمەچەشن و مۆدێرنەکانی هەڵسەنگاندن تەنها پشت بە تاقیکردنەوە نووسراوەکانی ستاندارد دەبەستن. ئەم ڕێکارە نەک هەر توانا ڕاستەقینەکانی خوێندکاران نیشان نادات، بەڵکو دەبێتە هۆی سووتانی جەستە و فشاری دەروونیش. جێی خۆیەتی مامۆستایان ئاگاداری ئامرازە نوێیەکانی هەڵسەنگاندن بن و وەک بەشێک لە پرۆسەی فێربوون بەکاریان بهێنن.
لە کۆتاییدا توخمێکی سەرەکی دیکە لەم بوارەدا، مەرجی نوێکردنەوەی زانیاری و کارامەیی تایبەت بە مامۆستایانە.

تەحەددیاتی پەروەردەیی هەمیشە لە گۆڕاندان و دەبێت مامۆستایان بە بەردەوامی لە بواری پەروەردەیی نوێ و تەکنەلۆژیای نوێ و شێوازی فێرکردنی داهێنەرانە ڕابهێنرێن. نەبوونی ڕاهێنانی بەردەوام و پیشەیی لەم بوارەدا دەتوانێت ببێتە هۆی دابەزینی کوالیتی وانەوتنەوە و دەرەنجامە ناتەواوەکان لە پرۆسەی فێربووندا. بۆیە دروستکردنی سیستمی پشتیوانی بۆ گەشەپێدانی پیشەیی مامۆستایان نەک هەر کوالیتی وانەوتنەوە باشتر دەکات، بەڵکو دواجار دەبێتە هۆی باشترکردنی دەرئەنجامی ئەکادیمی.

١-٢ گرنگی توێژینەوە

توێژینەوە لە بواری شێوازی وانەوتنەوە و هەڵسەنگاندنی مامۆستا لە ڕووی شارەزایی و لێهاتوویی ڕۆڵێکی بنەڕەتی دەگێڕێت لە بەرزکردنەوەی کوالیتی خوێندن. بە لەبەرچاوگرتنی گۆڕانکارییە خێراکانی سیستەمی پەروەردەیی و پێویستی بەبەردەوامی بەرەوپێشبردنی کوالیتی وانەوتنەوە، پشکنین و شیکردنەوەی پێکهاتەکانی پەیوەست بە شارەزایی و لێهاتوویی مامۆستایان بە هۆکارێکی دیاریکەر دادەنرێت بۆ بەرەوپێشچوونی پرۆسەی وانەوتنەوە و فێربوون. ئەم گرنگییە وا دەکات توێژەران و پسپۆڕانی خاوەن زانیاری و ئەزموونی زانستی دیزاین و جێبەجێکردنی ڕێبازی نوێ و کاراتر کە سوودی فێرخوازان و کۆمەڵگا بە گشتی دەبێت. لە لایەکی ترەوە زانینی قووڵی پسپۆڕییە جیاوازەکانی مامۆستایان و هەڵسەنگاندنی وردی پەروەردەیی دەبێتە بنەمای دروستکردنی چوارچێوەی کاریگەر بۆ پەرەپێدانیان و ڕاهێنانی پیشەیی.
ئەم جۆرە لێکۆڵینەوەیە نەک هەر دەبێتە هۆی دەستنیشانکردنی خاڵە بەهێز و لاوازەکانی مامۆستا، بەڵکو یارمەتیدەرە بۆ باشتر تێگەیشتن لە پێداویستییە ڕاستەقینەکانی خوێندکار و کۆمەڵگا. بۆیە لە ڕێگەی شیکارییەکی وردی شێوازەکانی وانەوتنەوە و هەڵسەنگاندنەوە دەتوانرێت لێهاتووییە پێویستەکان بەدەست بهێنرێت و بەرنامەی ڕاهێنان و پەرەپێدانی گونجاو لەسەر بنەمای ئەوان دروست بکرێت. گرنگی ئەم توێژینەوەیە زیاتر بە تایبەتی لە بواری پەرەسەندن و نێودەوڵەتیی پەروەردەدا بەرچاو دەکەوێت. لە سەردەمی ئەمڕۆدا کە تەکنەلۆژیای نوێ و شێوازە نوێیەکانی فێرکردن و فێربوون بەخێرایی گۆڕانی بەسەردا دێت، گرنگیدان بە بڕوانامەی مامۆستایان و پێوەرەکانی هەڵسەنگاندنیان، وا دەکات سیستەمی پەروەردە بەرەو پێشکەوتنێکی بەردەوام و کاریگەر هەنگاو بنێت. لە کۆتاییدا ئەم پرۆسەیە دەبێتە هۆی پەروەردەکردنی نەوەیەک کە توانای بەرزی هەبێت و باشتر لەگەڵ پێداویستییەکانی داهاتووی کۆمەڵگادا بگونجێت. تێگەیشتنێکی ورد لە گرنگی ئەم بابەتە، پێویستی ئەنجامدانی لێکۆڵینەوەی قووڵ و هەمەلایەنە لەم بوارەدا دوو هێندە دەکات.

١-٣ ئامانجی توێژینەوە

ئەم توێژینەوەیە لێکۆڵینەوەیە لە ڕەهەندەکانی هەڵسەنگاندنی مامۆستایان، کە تێیدا دەتوانین ئاماژە بە پێوەرەکانی پێوانەکردنی کارایی و لێهاتوویی پیشەیی ئەوان بکەین. لەم ڕووەوە، شێوازەکانی هەڵسەنگاندن دەبێ فرەڕەهەند بن و چاودێری پۆل، فیدباکەکانی خوێندکاران و پێوانەکردنی دەستکەوتی ئەکادیمی لەخۆ بگرن.
ئەم بەشە کاریگەرییەکانی پەروەردە، ئەزموونی کار، و خولی ڕاهێنانی مامۆستایان لەسەر باشترکردنی ئەدای وانەوتنەوە و فێربوون لەخۆدەگرێت. بۆیە ئەم توێژینەوەیە بەدواداچوون بۆ هۆکارە کاریگەرەکان دەکات بۆ بەرزکردنەوەی توانای وانەوتنەوەکانی مامۆستایان و لە کۆتاییدا، باشترکردنی کوالیتی سیستەمی پەروەردەیی.

١-٤ پێناسەی چەمک و زاراوەکان

پێناسەی زاراوەیی و ڕێکاری توێژەر:

پالنەر کەسییەکانی مامۆستا بریتین لەو کردار و سیفەت و تایبەتمەندیانەی کە تایبەتمەندی مامۆستان و لەگەڵا یاسا و ڕێسا و داب و نەریتە باوەکاندا یەکدەگرنەوە و لە ڕەفتارەکانیدا بەرامبەر بە خۆی و بەرامبەر بە کەسانی دیکە نوێنەرایەتی دەکرێن. (عزاوی ، 2009، 18) .

مامۆستا

ئەم توێژینەوەیە لەسەر بنەمای پلەی وەڵامدانەوەی فێرخوازی نمونەیی دامەزراوە. لەسەر کۆمەلێک ڕەفتار کەلە برگەکانی پرسیارنامەکەدا هاتووە کە بۆ ئەم مەبەستە ئامادە کراوە. ڕەفتاری کەسی خوێندکار دەرئەنجامی کۆمەلێک پالنەری کەسیی خوێندکارە کە بەهۆی ڕەفتاری مامناوەندی و شێوازی باری دەروونییەوە لە قاڵب دراوە، کە باری سۆزدارییەکەی نیشان دەدات کە پەیوەندی بە وروژاندنییەوە هەیە لە دۆخێکدا، هەروەها گۆڕاوە دەرهاویشتەکانی ئەم وروژاندنە بەرامبەر بە دۆخەکە کە کاریگەری لەسەری هەبووە. (عزراوی، 18،2009).

پێناسەی مامۆستا:

ئەو بەستەرەی نێوان فێرخواز و کۆمەڵگایە، بۆیە گرنگە بە هەموو توانا دەروونی و جەستەییەکانی پێکەوە کارێکی زۆر بکات بۆ ئەوەی هاوئاهەنگی لەنێوان پێداویستیەکانیاندا بەدەستبهێنێت، بۆ ئەوەی بەپێی هاوئاهەنگییەکی نایاب پێکەوە کاربکەن. بێگومان هەموو ئەمانە پێویستی بەوەیە کە خاوەنی بنەماکانی بیرکردنەوەی دروست بێت. مامۆستا وەک خۆی دەزانێت وەک پەیوەندیکەرێک مامەڵە دەکات و بەر پرسیارە لە پەرەپێدانی مەنهەجەکان لە هەندێک حالوەتدا،یان ڕێکخستنەوە و پێشکەشکردنی بەشێوەیەک کە لەگەڵ تواناکانی خوێندکار و ئەو ئامرازانەی لەبەر دەستدایە، مامۆستایەکی بە ئەزموون کە خاوەنی بێت توانای پەیوەندیکردنی بەرز دەزانێت.(عبیدات، ٣١،٢٠٠٧).

پێناسەی رێکاری توێژەر

لێهاتوویی مامۆستا چەمکێکی بنەڕەتییە لەم بوارەدا، کە ئاماژەیە بۆ توانا و لێهاتوویی و زانیاری مامۆستا لە بواری پەروەردەدا. لێهاتوویی مامۆستا تەنها پەیوەندی بە شارەزایی لە ناوەڕۆکی کۆرسەکاندا نییە، بەڵکو تواناکانی پەیوەندیکردن و توانای هەڵسەنگاندن و بەڕێوەبردنی پۆل و تێگەیشتن لە پێداویستییەکانی فێرخوازان لەخۆدەگرێت. ئەم لێهاتووییانە ڕێگە بە مامۆستا دەدەن کە ڕێنمایی کاریگەر پێشکەش بکات.

وانەووتنەوە: وانەووتنەوە بریتییە لە کارلێککردن یان هەڵسوکەوتی هاوبەشی مامۆستا و فێرخواز لەسەر بنەمای پلانی ڕێکخراو ئامانجدار، بە مەبەستی گۆڕینی ڕەفتاری فێرخواز. ئەم پێناسەیە دوو تایبەتمەندی تایبەت بۆ وانەووتنەوە دیاری دەکات:

1-بوونی کارلێک یان پەیوەندی هاوبەش لە نێوان مامۆستایان و فێرخواز

2-ئامانجداربوونی چالاکییەکانی مامۆستا. (حبیبی ، 1390 ، 73).

2. پێداچوونەوە بە ئەدەبیات

٢-١ ڕۆڵ و گرنگی شارەزایی لە وانەوتنەوەدا

شارەزایی مامۆستا لە پرۆسەی وانەوتنەوەدا بە یەکێک لە هۆکارە سەرەکی و دیاریکەرەکانی سەرکەوتنی پەروەردەیی ناسراوە. ئەم پسپۆڕییە تەنها زانیاری قووڵ و هەمەلایەنەی بابەتەکانی کۆرس لەخۆناگرێت، بەڵکو پەیوەندی بە تواناکانی پەیوەندیکردن، تێگەیشتن لە دەروونناسی فێربوون، و توانا پراکتیکییەکان لە کارلێککردن لەگەڵ خوێندکاراندا هەیە. ئەو مامۆستایانەی کە شارەزاییەکی تەواویان لە بواری شارەزایی خۆیاندا هەیە، بە شێوەیەکی کاریگەرتر دەتوانن چەمکە ئاڵۆزەکان شی بکەنەوە و بابەتگەلێکی سەخت سادە بکەنەوە و پەیوەندییەکی مانادار لە نێوان خوێندکاران و مادەی کۆرسەکەدا دروست بکەن. بەم شێوەیە شارەزایی مامۆستا لە وانەوتنەوەدا نەک هەر یارمەتیدەرە بۆ گواستنەوەی زانیاری، بەڵکو بۆ بەرەوپێشبردنی بیرکردنەوەی ڕەخنەیی و داهێنان. (ڕەمەزان ، ١١٢،٢٠١٨).

جگە لەوەش گرنگی شارەزایی مامۆستا لە کاریگەرییەکەی لەسەر پاڵنەر و ئارەزووی خوێندکارانەوە سەرچاوە دەگرێت. کاتێک مامۆستایەک شارەزا بووە لەو چەمکانەی کە فێردەکرێن و بە جۆش و خرۆشەوە باسی دەکەن، ئەم حەماسەتە کاریگەرییەکی بەرچاوی لەسەر فێربوونی خوێندکار دەبێت. خوێندکاران زیاتر لە ڕووی سۆزداری و دەروونییەوە سەرنجیان بۆ ئەو بابەتانە ڕادەکێشن کە لە کەسانی پسپۆڕەوە ڕێنمایی وەردەگرن. بۆیە شارەزایی مامۆستا پەیوەندی بە کوالیتی وانەوتنەوە هەیە لە لایەک و پاڵنەری فێربوونی قوتابی لە لایەکی ترەوە. . (ڕەمەزان ، ١١٢،٢٠١٨).

بەگشتی ڕۆڵی شارەزایی لە وانەوتنەوە وەک هۆکارێکی سەرەکی بۆ بەرزکردنەوەی ئاستی خوێندن و بەهێزکردنی خوێندکاران بەرچاوە. ئەو مامۆستایانەی کە شارەزایی پێویستیان هەیە دەتوانن بە شێوەیەکی کاریگەر ڕێنمایی

خوێندکاران بکەن و بیانخەنە سەر ڕێگای گەشەکردن و گەشەکردن. لە ئەنجامدا وەبەرهێنان لە باشترکردنی شارەزایی مامۆستایان وەک ئەولەویەت لە سیستەمی پەروەردەدا بخرێتە کارنامەی کارگێڕانی ئایینی و پلانی پەروەردەیی. بەم شێوەیە دەتوانرێت ژینگەی فێرکاری کاریگەر و بەردەوام لە پلاتفۆرمی پەروەردەیی دروست بکرێت.

٢-٢ چەمکی شارەزایی لە وانەوتنەوەدا

شارەزایی لە وانەوتنەوەدا ئاماژەیە بۆ کۆمەڵێک زانیاری و لێهاتوویی تەکنیکی و ناوەڕۆک کە مامۆستایان پێویستیانە بۆ ئەوەی ڕۆڵی خۆیان لە پرۆسەی وانەوتنەوە-فێربووندا بگێڕن. ئەم چەمکە لە تەنها هەبوونی بڕوانامەی زانکۆ یان بڕوانامەی خوێندن تێدەپەڕێت؛ بەڵکو تواناکانی شیکاری و داهێنان لە وانەوتنەوە و شارەزایی لە ناوەڕۆکی کۆرسەکاندا لەخۆدەگرێت. مامۆستایانی پسپۆڕ توانای دروستکردنی ئەزموونی فێرکاری ماناداریان هەیە کە بەپێی پێداویستی تاکەکەسی خوێندکاران بگونجێت و لەم ڕووەوە دەتوانن شێوازی فێرکاری جۆراوجۆر بەکاربهێنن بە لەبەرچاوگرتنی هۆکارە جیاوازەکان.

شارەزایی لە وانەوتنەوەدا کاریگەرییەکی بەرچاوی لەسەر دەرئەنجامەکانی فێربوون هەیە. ئەو مامۆستایانەی شارەزایی بەرزیان هەیە، بەزۆری سەرکەوتووترن لە دەستنیشانکردنی چۆنیەتی فێربوونی خوێندکاران و دابینکردنی پەروەردە بەپێی شێوازی فێربوونیان. جگە لەوەش ئەم جۆرە مامۆستایانە توانای بەکارهێنانی ستراتیژی هەڵسەنگاندنی کاریگەریان هەیە کە دەتوانێت یارمەتیدەر بێت لە دەستنیشانکردنی خاڵە بەهێز و لاوازەکانی خوێندکاران و باشترکردنی پرۆگرامی خوێندن. بۆیە دابینکردنی ژینگەیەکی دەوڵەمەند و بەرگەگرتنی فێربوون بۆ خوێندکاران دەبێتە پێویستییەک. . (کەریم،٢٠٢٣،٢٤)

لە بواری شارەزایی لە وانەوتنەوەدا، جگە لە زانینی ناوەڕۆک، ئاشنابوون بە دەروونناسی وانەوتنەوە و فێربوون و هەروەها تەکنیکە نوێیەکانی پەروەردەیی زۆر پێویستە. مامۆستا دەبێت تێگەیشتنێکی قووڵی هەبێت لە پاڵنەرەکانی خوێندکار و جیاوازییە کولتووری و کۆمەڵایەتییەکان و پێداویستییە تایبەتەکانی هەر تاکێک. ئەم ڕەهەندانە یارمەتیان دەدەن کە بە شێوەیەکی کاریگەر ڕووبەڕووی ئاستەنگەکانی فێربوون ببنەوە و شێوازی کاریگەرتر بۆ باشترکردنی کوالیتی پەروەردە دابین بکەن. (مستەفازادە، ٢٠٢٢:١١٨)

٢-٣ کارامەیی سەرەتایی مامۆستایان لە وانەوتنەوەدا

کارامەیی سەرەتایی مامۆستایان لە وانەوتنەوەدا دەکۆڵرێتەوە و ئەم کارامەییانە لە ناوەندی پرۆسەی وانەوتنەوە-فێربووندان. یەکێک لە کارامەییە گرنگەکان توانای پەیوەندیکردن و کارلێککردنی مامۆستایە. ئەم کارامەییانە نەک هەر بناغەی پەیوەندی کاریگەر لەگەڵ خوێندکاران دابین دەکەن، بەڵکو توانای مامۆستا بۆ دروستکردنی ژینگەیەکی زیندوو و دینامیکی بەهێزتر دەکەن. بەم شێوەیە ئەو مامۆستایانەی کە توانایان هەیە لەم بوارەدا دەتوانن پێداویستییە جۆراوجۆرەکانی فێربوونی خوێندکاران دەستنیشان بکەن و لەسەر بنەمای ئەوە بەرنامەی پەروەردەیی گونجاو دابڕێژن. توانای پەیوەندیکردن بە واتای توانای مامۆستایە بۆ پەیوەندیکردن بە ڕوونی و کاریگەر. ئەمەش بەکارهێنانی زمانی گونجاو و شێوازی قسەکردن و چەندین ئامرازی فێرکردن دەگرێتەوە. هەروەها تێگەیشتن و گرنگیدان بە پێداویستییە سۆزداری و کۆمەڵایەتییەکانی خوێندکار بە لایەنێکی دیکەی ئەم کارامەییانەیش دادەنرێت. بەهۆی فرەچەشنی فەرهەنگی و کۆمەڵایەتی لای قوتابیان، مامۆستایان ناچار دەبن بە شێوازی جیاواز پەیوەندی بکەن و ئەمەش پێویستی بە هەستیارییەکی بەرز و هۆشیاری کۆمەڵایەتی هەیە. (ئیدریس،٢٠١٤،٦٧)

کارلێککردنی پرۆسەی وانەوتنەوە لایەنێکی دیکەی سەرەکی کارامەیی مامۆستایە. دروستکردنی فەزایەک کە خوێندکاران بتوانن بۆچوون و پرسیارەکانیان بە ئاسانی دەرببڕن، دەبێتە هۆی فێربوونی قووڵتر. ئەم کارلێکە دوولایەنەیە نەک هەر یارمەتیدەرە بۆ دەوڵەمەندکردنی ناوەڕۆکی وانەکە، بەڵکو دەبێتە هۆی زیادبوونی متمانە بەخۆبوون و پاڵنەرەکانی خوێندکاران. مامۆستایان پێویستە سوود لە لێهاتووییەکانی دروستکردنی پرسیاری کارلێککارانە و هاندانی گفتوگۆی گرووپی وەربگرن بۆ ئەوەی بتوانن تێگەیشتنێکی قووڵتر لە ناوەڕۆکی وانەکە بەدەستبهێنن و بەم شێوەیە پرۆسەی فێربوون باشتر بکەن. . (ڕەمەزان ، ٢٠١٨،١١٢).

٤-٢ توانای پەیوەندیکردن و کارلێککردن

پەیوەندیکردن و کارامەیی کارلێک لە پرۆسەی وانەوتنەوەدا بە سەرنجراکێشانی سەرەکی ناسراون لە دامەزراندنی پەیوەندی کاریگەر لە نێوان مامۆستایان و خوێندکاران. ئەم کارامەییانە نەک تەنها توانای زارەکی و نازارەکی مامۆستایان لەخۆدەگرێت، بەڵکو ئەو شێوازانەش دەگرێتەوە کە پرۆسەی فێرکردن و فێربوون ئاسان دەکات. لە ڕاستیدا پەیوەندی کاریگەر پێویستی بەوەیە کە مامۆستا بتوانێت ناوەڕۆکی پەروەردەیی بە شێوەیەک بخاتەڕوو کە سەرنجراکێش و سەرنجراکێش بێت، بە لەبەرچاوگرتنی پێداویستی و تایبەتمەندی تاکەکەسی خوێندکاران. (ابو جادو، ٧٨،٢٠٠٧)

یەکێک لە کارامەیی سەرەتایی لەم بوارەدا توانای گوێگرتنە بە شێوەیەکی چالاکانە. پێویستە مامۆستا بتوانێت بە وردی گوێ لە سەرنج و پرسیار و تەنانەت کێشەکانی قوتابیان بگرێت و وەڵامی شیاویان بداتەوە. هەروەها توانای پەیوەندیکردن بە شێوەیەکی نازارەکی، وەک زمانی جەستە و دەربڕینی دەموچاو، زۆر گرنگە.

جگە لەوەش دەبێت مامۆستایان بتوانن کەشێکی هاوکاری و بەشداریکردن دروست بکەن. ئەمەش پێویستی بەوەیە مامۆستا ژینگەیەک دابین بکات کە خوێندکاران هەست بە ئاسوودەیی بکەن و بتوانن بۆچوونەکانیان دەربڕن. بەکارهێنانی تەکنیکەکانی گروپ و چالاکییە کارلێککارەکان، بەتایبەتی لە ژینگەکانی فێربوونی مۆدێرن، یارمەتیدەرە بۆ ئاسانکاری ئەم جۆرە پەیوەندییە. بۆیە مامۆستایان بە بەهێزکردنی توانای پەیوەندیکردن و کارلێککردنیان دەتوانن بە شێوەیەکی کاریگەر کاریگەرییان لەسەر پێشکەوتنی ئەکادیمی و کۆمەڵایەتی خوێندکاران هەبێت و شێوازی فێربوونیان باشتر بکەن. (الحیله،٩١،٢٠٠٣)

٥-٢ پەیوەندی نێوان شارەزایی و لێهاتوویی مامۆستایان

شارەزایی و لێهاتوویی مامۆستایان دوو چەمکی بنەڕەتین لە بواری پەروەردەدا کە ڕاستەوخۆ و حاشا هەڵنەگر پەیوەندییان بە یەکەوە هەیە. شارەزایی مامۆستایان ئاماژەیە بۆ زانیاری و لێهاتوویی و ئەزموونە قووڵەکانیان لە بابەتگەلی تایبەتدا، لە کاتێکدا لێهاتوویی ئاماژەیە بۆ توانا گشتی و پیشەییەکانیان لە وانەوتنەوە و پەیوەندیکردن لەگەڵ خوێندکاران. ئەم دوو هۆکارە لە پرۆسەیەکی پەروەردەیی کاریگەردا لە یەک کاتدا کوالیتی فێربوونی خوێندکاران باشتر دەکەن. تیۆرییە پەروەردەییەکان پشتڕاستی دەکەنەوە کە ئەو مامۆستایانەی شارەزایی بەرزیان هەیە، بەهۆی تێگەیشتنی قووڵیان لە بابەتەکان و توانای وانەوتنەوەیان، توانای پەیوەندییەکی کاریگەرتریان لەگەڵ خوێندکاران هەیە(حەمەدەمین،٢٢،٢٠١٨).

کاریگەری شارەزایی لەسەر ئەدای ڕاستەقینەی مامۆستایان دەتوانرێت بەسەر چەند لایەنێکی جیاوازدا دابەش بکرێت. یەکەم: مامۆستایانی شارەزا دەتوانن ناوەڕۆکی پەروەردەیی بگەیەننە خوێندکاران بە شێوەیەکی سەرنجراکێش و تێگەیشتوو، چونکە تێگەیشتنی قووڵیان لە بابەتەکان یارمەتیان دەدات بۆ داڕشتنی چالاکییەکانی فێربوونی داهێنەرانە کە بەپێی پێویستی فێرخوازان بگونجێت. دووەم: بوونی شارەزایی لە نێو مامۆستایاندا دەبێتە هۆی باشتربوونی پەیوەندییە نێوان کەسییەکانیان لەگەڵ خوێندکاران. تا مامۆستا لە بوارێکی دیاریکراودا ئەزموون و شارەزایی زیاتری هەبێت، متمانەی بەخۆی زیاتر دەبێت لە وانە وتنەوە بە بابەتگەلێکی سەخت و بە ئەگەرێکی زۆرەوە ئەمەش پاڵنەر و ئارەزووی خوێندکار بۆ فێربوون زیاد دەکات. (حەمەدەمین،٢٢،٢٠١٨)

هەندێک جار، نەبوونی هاوتەریبی نێوان شارەزایی و لێهاتوویی دەتوانێت ببێتە هۆی ئەدای نەشیاوی مامۆستایان. بە واتایەکی تر، مامۆستا ڕەنگە زۆر شارەزا بێت لە بوارێکی دیاریکراودا، بەڵام لێهاتوویی پێویستیان نەبێت بۆ گواستنەوەی ئەو زانستە بۆ کەسانی دیکە. ئەم ناهاوسەنگییە گرنگی دروستکردنی هاوکاری لە نێوان شارەزایی و لێهاتوویی لە پلاندانانی پەروەردەیی و پەروەردەییدا نیشان دەدات. بۆیە پێویستە تواناکانی وانەوتنەوە و پەیوەندیکردن بەهێز بکرێت لە ڕێگەی ڕاهێنانی بەردەوام و بەرزکردنەوەی توانا پیشەییەکان. لە کۆتاییدا، پەیوەندی کاریگەر لە نێوان شارەزایی و لێهاتوویی مامۆستایاندا پێویستییەکی حاشا هەڵنەگرە بۆ بەرزکردنەوەی کوالیتی پەروەردە و پێویستە لە سیاسەتەکانی پەروەردەدا لەبەرچاو بگیرێت.

٢-٧ کاریگەری شارەزایی لەسەر ئەدای ڕاستەقینەی مامۆستایان

شارەزایی مامۆستایان یەکێکە لەو هۆکارە سەرەکیانەی کە کاریگەری لەسەر ئەدای ڕاستەقینەیان هەیە لە پرۆسەی فێرکردن و فێربووندا. بوونی شارەزایی بەرزی پەروەردەیی نەک هەر یارمەتیدەرە بۆ زیادکردنی کارایی وانەوتنەوە، بەڵکو کاریگەرییەکی بەرچاوی هەیە لەسەر شێوازی هەڵسەنگاندن و فیدباک سەبارەت بە فێربوونی خوێندکاران. ئەو مامۆستایانەی کە پسپۆڕن لە بابەتگەلی دیاریکراودا توانای گەیاندنی ناوەڕۆکەکەیان بە شێوەیەکی وردتر و قووڵتر هەیە و لە ئەنجامدا یارمەتی ئاسانکردنی پرۆسەی فێربوون بۆ خوێندکاران دەدەن. لە ڕوانگەی زانستییەوە، لێکۆڵینەوەکان دەریدەخەن کە پەیوەندییەکی ڕاستەوخۆ لە نێوان قووڵی و مەودای شارەزایی مامۆستایاندا هەیە لەگەڵ پاڵنەرەکانی خوێندکار و فێربوونی کاریگەر. . (قەرەچەتانی، 2014، ٢٥٤).
ئەو مامۆستایانەی کە زانیاری قووڵ و ئەزموونییان لە بابەتگەلی تایبەتدا هەیە، توانای داڕشتن و جێبەجێکردنی ستراتیژی فێرکاری گونجاوتریان هەیە کە وەڵامی پێداویستییە جۆراوجۆرەکانی فێرخوازان بداتەوە. هەروەها ئەم جۆرە مامۆستایانە توانای زیاتریان هەیە لە دەستنیشانکردن و چارەسەرکردنی ئاستەنگەکانی فێربوونی خوێندکاران و ئەمەش یارمەتیدەرە بۆ زیادکردنی ئەنجامی خوێندن. جگە لەوەش شارەزایی مامۆستایان کاریگەری لەسەر کوالیتی کارلێکەکانیان لەگەڵ قوتابیان هەیە. مامۆستایانی خاوەن زانیاری و ئەزموونی دەوڵەمەند دەتوانن وەڵامی پرسیارە ئاڵۆزترەکان بدەنەوە و شوێن بۆ گفتوگۆی قووڵتر دابین بکەن، ئەمەش بیرکردنەوەی ڕەخنەگرانە و داهێنان لە خوێندکاراندا پەروەردە دەکات.

هەر لەبەر ئەم هۆکارەش وەبەرهێنان لە خوێندن و ڕاهێنانی بەردەوامی مامۆستایان بەمەبەستی نوێکردنەوەی شارەزاییەکانیان گرنگییەکی زۆری هەیە. بۆیە زیادکردنی شارەزایی مامۆستایان نەک هەر یارمەتیدەر دەبێت بۆ باشترکردنی ئەدای مامۆستایان، بەڵکو دواجار دەبێتە هۆی بەرزبوونەوەی کوالیتی خوێندن و ئەنجامی ئەکادیمی قوتابیان. (حەمەدەمین،٢٠١٨،٩٨)

٢-٨ شێوازەکانی هەڵسەنگاندنی ئەدای مامۆستایان

شێوازەکانی هەڵسەنگاندنی ئەدای مامۆستایان گرنگییەکی زۆری هەیە لە باشترکردنی کوالیتی خوێندن و پێشکەوتنی پیشەیی مامۆستایان. ئەم بەشە لێکۆڵینەوە لەو شێوازانە دەکات کە بە تایبەتی لە هەڵسەنگاندنی کاریگەری مامۆستادا بەکاردەهێنرێن، لەوانەش نیشاندەری چەندایەتی و چۆنایەتی کە بەشدارن لە وردبینی و قووڵی پێوانەکردنی ئەدای فێرکاری، توانا پیشەییەکان، و کاریگەریی مامۆستایان لەسەر فێربوونی خوێندکار. لەسەر پێوەرێکی چەندایەتی دەتوانرێت پێوەرەکانی وەک ڕێژەی سەرکەوتنی خوێندکاران، ئەنجامی تاقیکردنەوەکان و ژمارەی دەرچووانی خوێندکاران لە پۆلە جیاوازەکان وەک نیشاندەری ئەدای مامۆستا هەژمار بکرێت. ئەم داتایە ژمارەییانە بەزۆری وەک کۆ و مامناوەند دەخرێنەڕوو و یارمەتیدەرن بۆ زانینی خاڵە بەهێز و لاوازەکانی مامۆستایان لە بوارە جیاوازەکانی پەروەردەدا.
لە لایەکی ترەوە دەتوانرێت ئامرازەکانی وەک هەڵسەنگاندنی ستاندارد و تاقیکردنەوەکانی چاودێری فێربوون بەکاربهێنرێت بۆ بەدەستهێنانی شیکارییەکی وردتر لە چۆنیەتی فێرکردن و فێربوون لە پۆلدا. جگە لە پێوەرە چەندایەتییەکان، هەڵسەنگاندنی چۆنایەتی وەک ڕێبازێکی تەواوکەریش دادەنرێت. ئەم جۆرە هەڵسەنگاندنە بەزۆری چاودێری پۆل، ڕاپرسییەکانی خوێندکاران، فیدباکەکانی دایک و باوک و شیکاری ناوەڕۆکی مامۆستا لەخۆدەگرێت. هەڵسەنگاندنە چۆنایەتییەکان ڕێگە بە تێگەیشتنێکی باشتر لە شێوازەکانی وانەوتنەوە، پابەندبوونەکانی مامۆستا و پەیوەندییەکان لەگەڵ خوێندکاران دەدەن. ئەم شێوازانە نەک هەر ڕەفتارە پەروەردەییەکان شی دەکەنەوە بەڵکو کارلێکەکانی مرۆڤ لە پرۆسەی فێرکردن و فێربووندا هەڵدەسەنگێنن.
لە کۆتاییدا، تێکەڵکردنی ڕێبازە چەندایەتی و چۆنایەتییەکان دەتوانێت یارمەتیدەر بێت لە دروستکردنی وێنەیەکی گشتگیر لە ئەدای مامۆستا. سیستەمی پەروەردە بە پشت بەستن بە هەردوو لایەنەکە دەتوانێت خاڵە بەهێزەکان بەهێز بکات و

خاڵە لاوازەکان دەستنیشان بکات و باشتر بکات. هەروەها ئەم ڕێبازە دەتوانێت ببێتە هۆی گەشەپێدانی پیشەیی مامۆستایان و بەرەوپێشچوونی بەردەوامی کوالیتی وانەوتنەوە لە قوتابخانەکاندا، کە لە بەرامبەردا کاریگەری ئەرێنی لەسەر پرۆسەی فێربوونی قوتابیان دەبێت. .(الهاشمی،٢٠٠٨:١٤٥)

٢-٩ هەڵسەنگاندنی ئەدای مامۆستایان بە بەکارهێنانی پێوەرەکانی چەندایەتی و چۆنایەتی

لە هەڵسەنگاندنی ئەدای مامۆستادا، یەکخستنی پێوەرە چەندایەتی و چۆنایەتییەکان وەک چوارچێوەیەکی گشتگیر کاردەکات کە تێگەیشتن لە کاریگەریی وانەوتنەوە بەرز دەکاتەوە. زۆرجار پێوەرە چەندایەتییەکان دەرەنجامە پێوانەکراوەکانی وەک داتای ئەدای خوێندکار، ڕێژەی ئامادەبوون و نمرەی تاقیکردنەوە ستانداردەکان لەخۆدەگرێت. ئەم نیشاندەرە ژمارەییانە هەڵسەنگاندنێکی ڕاستەوخۆ بۆ کاریگەرییەکانی مامۆستا لەسەر فێربوونی خوێندکار دابین دەکەن و دەتوانن ڕۆڵی سەرەکی بن لە دیاریکردنی ڕەوتەکان بە تێپەڕبوونی کات. بۆ نموونە، شیکردنەوەی باشتربوونی نمرەکان لەناو بابەتێکی دیاریکراودا دەتوانێت کاریگەری مامۆستایەک لە پەروەردەکردنی گەشەی ئەکادیمیدا ئاشکرا بکات. بەڵام پشتبەستن بە تەنیا بە زانیارییە چەندایەتییەکان ڕەنگە نوانسەکانی پرۆسەی پەروەردەیی چاوپۆشی لێبکات، ئەمەش پێویستی بە ڕێبازێکی چۆنایەتی تەواوکەر هەیە. (احمد،٢٠٢٣،٧٧)

هەڵسەنگاندنە چۆنایەتییەکان قووڵتر لە ئاڵۆزییەکانی ژینگەی وانەوتنەوەدا قووڵ دەبنەوە، کە سەرنج دەخەنە سەر هۆکارەکانی وەک داینامیکی پۆل، کارلێکەکانی مامۆستا و خوێندکار و میتۆدۆلۆژیای پێداگۆژی. تێبینییەکان، فیدباک لە هەڵسەنگاندنی هاوڕێیان و خۆهەڵسەنگاندنە ڕەنگدانەوەییەکان پێکهاتە سەرەکییەکانی ئەم چوارچێوە چۆنایەتییە پێکدەهێنن. ئەم تێگەیشتنانە ڕێگە بە هەڵسەنگێنەران دەدەن کە لایەنە سۆزداری و کۆمەڵایەتییەکانی ئەزموونی فێربوون بپێون،

کە کۆنتێکست بۆ داتا چەندایەتییەکان دابین دەکەن. بۆ نموونە، مامۆستایەک کە خوێندکارەکانی نمرەی بەرزی تاقیکردنەوەکان بەدەست بهێنن، ڕەنگە مەرج نییە لە بەشداریکردنی خوێندکار یان توانای بیرکردنەوەی ڕەخنەگرانەدا سەرکەوتوو بن؛ بەم شێوەیە، هەڵسەنگاندنە چۆنایەتییەکان دەتوانن ئەو بوارانەی باشتربوونی پێویست ڕووناک بکەنەوە کە ژمارەکان بە تەنیا ناتوانن بیگەیەنن.

٢-١٠ تەکنیک و شێوازی مۆدێرن لە وانەوتنەوەدا

لە جیهانی ئەمڕۆدا پەرەسەندنی شێوازەکانی وانەوتنەوە ڕاستەوخۆ لە ژێر کاریگەری پێشکەوتنەکانی تەکنەلۆژیا و زانیاریدایە. بەکارهێنانی تەکنەلۆژیای زانیاری و پەیوەندی وەک ئامرازی فێرکاری مۆدێرن نەک تەنها گۆڕانکاری لە شێوازەکانی وانەوتنەوەدا نەکردووە، بەڵکو یارمەتیدەر بووە بۆ بەرزکردنەوەی کوالیتی پەروەردە لەڕێگەی ئاسانکاریکردنی پرۆسەی فێربوون. تەکنەلۆژیای زانیاری ڕێگە بە مامۆستایان دەدات کە کەرەستەی خولەکان بە شێوەیەکی سەرنجڕاکێش و کارلێککارانە پێشکەش بکەن، بەجۆرێک کە پاڵنەر و بەشداریکردنی خوێندکاران زیاد بکات. لە نێو تەکنیکە مۆدێرنەکانی وانەوتنەوەدا دەتوانین باسی فێربوونی ئەلیکترۆنی و فێربوونی تێکەڵاو و فێرکردنی پێچەوانە بکەین. بە بەکارهێنانی پلاتفۆرمی ئۆنلاین، فێربوونی ئەلیکترۆنی دەرفەت بۆ دەستگەیشتن بە سەرچاوە پەروەردەییەکان و پەیوەندی نێوان مامۆستایان و خوێندکاران بە ئاسانی دەڕەخسێنێت. بەم شێوەیە فێرخوازەکان دەتوانن لە هەر کات و شوێنێکدا دەستیان بە ناوەڕۆکەکە بگات و سەربەخۆیی زیاتریان لە پرۆسەی فێربوونیاندا هەبێت. (احمد،٢٠٢٣،٧٧)

فێربوونی تێکەڵاو کە تێکەڵەیەک لە فێرکاری ڕووبەڕوو و ئۆنلاین، ڕێگە بە مامۆستایان دەدات ناوەڕۆکی پەروەردەیی بە شێوەیەکی کاریگەرتر پێشکەش بکەن بە تێکەڵکردنی شێوازە تەقلیدی و مۆدێرنەکان. لە لایەکی دیکەوە پەروەردەی پێچەوانە، بە گەڕاندنەوەی ڕۆڵی تەقلیدی مامۆستا و خوێندکار و گواستنەوەی بەرپرسیارێتی فێربوون بۆ خودی خوێندکار، پێشخستنی بیرکردنەوەی ڕەخنەگرانە و توانای چارەسەرکردنی کێشەکان لە نێویاندا.

ئەم گۆڕانکاریانە لە شێوازەکانی پەروەردەدا نەک هەر یارمەتیدەر بوون بۆ بەرزکردنەوەی کوالیتی وانەوتنەوە و فێربوون، بەڵکو دەرفەتیان بە مامۆستایان داوە کە ڕۆڵێکی ڕاوێژکاری چالاک بگێڕن؛ ئەمەش بەو مانایەیە کە لەبری

ئەوەی تەنها زانیاری بگوازنەوە، ڕێنمایی پێویست بۆ بەهێزکردنی فێربوونی قوتابیان پێشکەش دەکەن. بەم شێوەیە دروستکردنی کەشێکی دینامیکی و کارلێککارانە لە پۆلەکاندا یارمەتیدەرە بۆ ڕاکێشان و مانەوەی خوێندکاران و دەبێتە هۆی پەرەپێدانی کارامەیی پێویست تێیدا.

١١-٢ بەکارهێنانی تەکنەلۆژیای زانیاری و پەیوەندی لە وانەوتنەوەدا

لە سەردەمی ئەمڕۆدا تەکنەلۆژیای زانیاری و پەیوەندی بە بزوێنەری گۆڕانکاری و گۆڕانکاری لە سیستەمی پەروەردەدا ناسراوە. بەکارهێنانی دروستی ئەم تەکنەلۆژیایانە دەتوانێت کاریگەر بێت لە باشترکردنی پرۆسەی خوێندن و فێربوونی کاریگەرانەی خوێندکاران. بەکارهێنانی ئامرازە دیجیتاڵییەکانی وەک کۆمپیوتەر و تابلێت و نەرمەکاڵای پەروەردەیی نەک هەر هەمەچەشنی لە شێوازەکانی وانەوتنەوەدا زیاد دەکات، بەڵکو دەبێتە هۆی زیاتر بینین و کارلێککردن لە پۆلەکاندا. ئەم تەکنەلۆژیایانە وا لە مامۆستایان دەکەن کە چەمکە ئاڵۆزەکان بە شێوەیەکی بینراو و تێگەیشتوو بخەنەڕوو.(البوهي،٢٠٠١:٩٥)

جگە لەوەش، تەکنەلۆژیا نوێیەکانی پەیوەندیکردن، وەک پلاتفۆرمی پەروەردەیی ئۆنلاین، ژینگەی فێربوونی مەجازی و وێبینارەکان، دەرفەتی نوێ بۆ پەیوەندیکردن و هاوکاری نێوان مامۆستایان و خوێندکاران دەڕەخسێنن. ئەم ئامرازانە دەتوانن ڕێگە بە مامۆستایان بدەن کە چالاکییەکانی پۆل بکەنە کارلێککارانە و هاوبەشەکان، کە فێرخوازان دەتوانن بە ئاسانی بۆچوون و پرسیارەکانیان دەربڕن. دواتر، کارلێکی بینراو و دەنگی لە ڕێگەی ڤیدیۆ کۆنفرانسەوە دەتوانێت یارمەتیدەر بێت. (احمد،٢٠٢٣،٧٩٧)

لە کۆتاییدا، بەکارهێنانی گونجاوی تەکنەلۆژیای زانیاری و پەیوەندیکردن لە وانەوتنەوەدا پێویستی بە دیزاینێکی ورد و ستراتیژی هەیە. مامۆستایان بە زانینی ئامانجە پەروەردەییەکان و پێداویستییەکانی فێرخوازان، پێویستە ئامرازە گونجاوەکان هەڵبژێرن و بە شێوەیەکی کاریگەر لە پرۆسەی وانەوتنەوەدا تێکەڵیان بکەن. هەروەها زۆر گرنگە کە ڕاهێنانی پێویست پێشکەش بە مامۆستایان بکرێت بۆ بەکارهێنانی ئەم تەکنەلۆژیایانە بە شێوەیەکی گونجاو. بە کورتی، تەکنەلۆژیای زانیاری و پەیوەندیکردن نەک تەنها دەتوانێت یارمەتیدەر بێت بۆ بەرهەمهێنانی زانیاری، بەڵکو دەتوانێت ببێتە هۆی بەرزبوونەوەی کوالیتی پەروەردەیی و لێهاتوویی پیشەیی مامۆستایان، کە لە کۆتاییدا یارمەتیدەر دەبێت بۆ گەیشتن بە ئامانجە پەروەردەییە گەورەکان. (احمد٢٠٢٠،٨٩)

١٢-٢ چارەسەر بۆ بەرزکردنەوەی شارەزایی و لێهاتوویی مامۆستایان

لە پرۆسەی بەرزکردنەوەی شارەزایی و لێهاتوویی مامۆستایاندا، چەندین تەحەددا هەن کە ڕاستەوخۆ کاریگەرییان لەسەر کوالیتی وانەوتنەوە و فێربوون هەیە. لە خاڵە لاوازە باوەکانی شارەزایی مامۆستایاندا دەتوانین ئاماژە بە نەبوونی هۆشیاری لە گۆڕانکارییە نوێیەکانی زانستی پەروەردە و تەکنیکی پەروەردەیی بکەین. ڕەنگە زۆرجار مامۆستایان وابەستەی شێوازە کۆنەکانی وانەوتنەوە بن و ئەمەش دەبێتە هۆی کەمبوونەوەی پاڵنەر و جۆراوجۆری لە پرۆسەی فێرکردن و فێربووندا. جگە لەوەش، ڕاهێنانی مامۆستایان کە گرنگی بە بەدەستهێنانی بڕوانامەی ئەکادیمی دەدات لەبری پەرەپێدانی کارامەیی پراکتیکی و سەرەکی، کێشەیەکی دیکەیە کە لە سیستەمی پەروەردەدا بەدی دەکرێت. (احمد٢٠٢٠،٨٩)

چەند شێوازێک پێشنیار دەکرێن بۆ بەرزکردنەوەی شارەزایی و لێهاتوویی مامۆستایان. هەنگاوی یەکەم دروستکردنی دەرفەتی بەردەوامە بۆ ڕاهێنان و نوێکردنەوەی زانیارییەکانی مامۆستایان. ئەنجامدانی وۆرکشۆپی پەروەردەیی و کۆنفرانس و خولی تایبەتمەند دەتوانێت یارمەتی مامۆستایان بدات بۆ ئاشنابوون بە نوێترین شێوازی وانەوتنەوە و توێژینەوەی زانستی. هەروەها ڕێبازە پەروەردەییەکان لەسەر بنەمای فێربوونی تێکەڵاو، کە سوود لە تێکەڵکردنی پەروەردەی ڕووبەڕوو و ئۆنلاین وەردەگرن، دەتوانن ئامرازی نوێ بۆ مامۆستایان دابین بکەن و هەمەجۆریی لە شێوازەکانی وانەوتنەوەدا زیاد بکەن. (احمد٢٠٢٠،٨٩)ز

٣. دەرئەنجام

٣-١ ئەنجامی توێژینەوە

بەو ئەنجامە دەگەین، لە ڕێگەی ئەوەی لەم لێکۆڵینەوە پەروەردەییەدا خستوومانەتەڕوو، کە کەسایەتی مامۆستا پێگەیەکی دیار لە پرۆسەی فێربوونی پەروەردەیی داگیر دەکات و جێگەی سەرنجی هەموو ئەو کەسانەیە کە لە کەرتی پەروەردەیی لە بواری پەروەردەدا کاردەکەن بەهۆی ئەوپەڕی و گرنگییەکی زۆری هەیە، چونکە هۆکارێکی بنەڕەتییە بۆ یارمەتیدانی دڵنیابوون لەوەی فێرخوازەکە ئامانجەکانی فێربوون و دەستکەوتی ئەکادیمی بەدەست دەهێنێت، هەروەها ئاماژەیە بۆ ئەو ڕۆڵە و کۆمەڵایەتی و دەروونییەی کە مامۆستا لە قۆناغە جیاوازەکانی فێرکردن و فێربووندا دەیگێڕێت".

بە پشتبەستن بە توێژینەوە ئەنجامدراوەکان، شێوازەکانی وانەوتنەوە و هەڵسەنگاندنی مامۆستایان ڕۆڵێکی سەرەکی دەگێڕن لە بەرزکردنەوەی کوالیتی وانەوتنەوە و فێربوونی خوێندکاران. ئەنجامەکان دەریدەخەن کە ئەو مامۆستایانەی کە شێوازی وانەوتنەوە چالاک و هاوبەش بەکاردەهێنن، وەک شێوازەکانی بنەمای پرۆژە، چارەسەرکردنی کێشەکان، و فێربوونی کارلێککارانە، کاریگەری زیاتریان لەسەر دەستکەوتی ئەکادیمی و لێهاتوویی کۆمەڵایەتی خوێندکاران هەیە. هەروەها هەڵسەنگاندنی بەردەوام و جۆراوجۆر (وەک تاقیکردنەوەکانی ئەنجامدان، پۆرتفۆلیۆ و خۆهەڵسەنگاندن) دەتوانێت فیدباکێکی وردتر لە ئاستی فێربوونی خوێندکاران بدات لەبری ئەوەی تەنها پشت بە تاقیکردنەوە تەقلیدییەکان ببەستێت.

لە ڕووی شارەزایی و لێهاتووییەوە، ئەو مامۆستایانەی کە بەردەوام خەریکی نوێکردنەوەی زانیاری و لێهاتوویی خۆیانن و شێوازی نوێی وانەوتنەوە بەکاردەهێنن، لە پۆلەکاندا ئاستێکی باشتر ئەنجام دەدەن. هەروەها توانای پەیوەندیکردن و بەڕێوەبردنی پۆلەکان و توانای پاڵنانی خوێندکاران هۆکاری گرنگن بۆ سەرکەوتنی مامۆستایان.

٣-٢ ڕاسپاردە

بەکارهێنانی شێوازی فێرکردنی چالاک: پێویستە مامۆستایان ئەو شێوازانە بەکاربهێنن کە فێرخواز بەشداربن لە پرۆسەی فێربووندا، وەک گفتوگۆی گروپی، پرۆژەی پراکتیکی و فێربوون لەسەر بنەمای چارەسەرکردنی کێشەکان ، لەبری پشتبەستن بە تاقیکردنەوەکانی کۆتایی، هەڵسەنگاندنی بەردەوام و جۆراوجۆر (وەک ، و هەڵسەنگاندنی هاوتا) دەتوانێت وێنەیەکی تەواوتر لە پێشکەوتنی خوێندکار دابین بکات.

بەشداریکردن لە خولی ڕاهێنان و وۆرک شۆپ و کۆنفرانسی تایبەتمەند یارمەتی مامۆستایان دەدات بۆ نوێکردنەوەی زانیاری و لێهاتووییەکانیان ، پێویستە مامۆستایان شێوازی وانەوتنەوە و هەڵسەنگاندنی خۆیان بەپێی پێویستی و توانای هەمەچەشنی قوتابیان ڕێکبخەن.

٣-٣ : پێشنیار

بە پشتبەستن بەو ئەنجامانەی توێژەر پێی گەیشتوون، ئەمانە پێشنیار دەکات:

١- توێژەر پێشنیاری ئەوە دەکات کە زانکۆکان کۆنترۆڵ و مەرج بۆ وەرگرتنی مامۆستا دابنێن، و تەنها ئەو کەسانە وەربگرن کە ئەو تایبەتمەندیانەیان تێدایە کە لەلایەن زانا یان مامۆستا دانراون، و ئەو تایبەتمەندیانەی کە توێژینەوە و توێژینەوەی پەروەردەیی مۆدێرن گەیشتوونەتە مامۆستا سەرکەوتووەکە،توێژەر پێشنیاری ئەوە دەکات کە زانکۆکان فۆرمی هەڵسەنگاندنی ئەدای کارکردن بۆ مامۆستاکانیان دابڕێژن، کە لە توێژینەوەی پەروەردەیی مۆدێرن وەرگیراون، و ئەنجامی ئەم هەڵسەنگاندنە بەدواداچوون بکرێت، بۆ ئەوەی ستافی مامۆستایان ڕێنمایی بکات یان بەهادان بە هەوڵەکانی بدات.

٢-توێژەر پێشنیاری ئەوە دەکات کە زانکۆکان مامۆستاکانیان بەشدار بکەن لە خولەکانی شێوازی وانەوتنەوە و شێوازی وانەوتنەوە بۆ پەرەپێدانی تواناکانی وانەوتنەوەیان، هەروەها بروشوریان بەسەردا دابەش بکەن کە شێواز و شێوازی وانەوتنەوە سەرکەوتووەکانی لەخۆ بگرێت. توێژەرەکە پێشنیاری ئەوە دەکات کە زانکۆکان هانی هەمەچەشنی بدەن لە شێواز و شێوازەکانی وانەوتنەوەدا، و تەنها لە شێوازی وانەوتنەوەدا سنووردار نەبن. باشتر وایە لە وانەوتنەوە لەگەڵ خوێندکارانی دەرچووی زانکۆدا شێوازی گفتوگۆ و شێوازی پرۆژە پەیڕەو بکرێت.

٣-توێژەر پێشنیاری ئەوە دەکات کە زانکۆکان هانی مامۆستاکانیان بدەن - بە شێوازی جۆراوجۆری ماددی و ئەخلاقی - بۆ نووسینی توێژینەوە، بەتایبەتی توێژینەوەی کارپێکراو، بەهۆی سوودەکەی لە پەرەپێدانی توانای نووسینیان بە شێوەیەکی زانستی، پەیڕەوکردنی میتۆدۆلۆژیای توێژینەوەی زانستی، بەدەستهێنانی لێکۆڵینەوە و چاودێری لێهاتوویی، و بەرهەمهێنانی ئەنجامی زانستی بەسوود دەتوانرێت زانکۆکە بە شێوەیەکی پراکتیکی بەکاربهێنرێت.

٤. سەرچاوەکان

سەرچاوە کوردیەکان

- مستەفا، ئەنوەر احمد، ٢٠١٢، چۆن دەبێتە قوتابییەکی سەرکەوتوو لەسەرجەم قۆناغەکانی خوێندندا، چاپی چوارەم، چاپخانەی ڕۆژهەلات هەولێر
- بوزان، تونی، ٢٠١٢، مێشک بە کارهێنانی توانای سنوورەکانی، بەختیار احمد، چاپخانی گەنج، سلێمانی
- حوسینن عبدوللا، ٢٠٢١، وانەکانی زمانەوانی کارەکی قۆناغی ماستەر، کۆلێژی زمان، زانکۆی سەلاحەدین
- تکریتی، محمد ، ٢٠٠٨ ، ئاسۆی بێسنور، سەروەر حەسەن، سلێمانی ، چاپخانی گەنج
- عبدالرحمن، ٢٠١٤ ، شێوازەکانی سەعیکردن و هونەرەکانی لە بەرکردنی خێرا، تاریق نەجیب، ناوەندی راگەیاندنی ئارا، سلێمانی .
- قادر، ڕەمەزان حمەدامین (2023)، مامۆستای کارامە 350 ڕێنمای و ئامۆژگاری، چاپی یەکەم، چاپخانەی تاران، سلێمانی.
- عزیز، کریم احمد (2014)، بنەماگشتییەکانی ڕێگاکانی وانەووتنەوە، چاپی یەکەم، چاپخانەی نارین، هەولێر.
- مستەفازادە، ئیسماعیل (2022)، سەرەتایەک بۆ ڕێگاکانی وانەووتنەوە، چاپی یەکەم، چاپخانەی تاران.
- قەرەچەتانی، کەریم شەریف (2014)، سایکۆلۆژیا و ڕێگاکانی وانەووتنەوە، چاپخانەی پیرەمێرد، سلێمانی.
- رەمەزان حەمەدەمین قادر ، ٢٠١٨ ، رێگاگاکنی وانە وتنەوە شێوازە تیۆری و پراکتیکیەکان،چاپی دووەم
- راگەیاندنی ئارا، سلێمانی
- کریم احمد عزیز ، ٢٠٢٣،ستراتیژە نوێیەکانی وانە وتنەوە ، چاپی دووەم ، چاپخانەی نارین، هەولێر.

سەرچاوە عەربیەکان

- الاحمد ، ئەردینة عثمان ، 2001 ، حذام عثمان : طرائق التدريس ، منهج ، اسلوب ، وسيلة
- ابو جادو ، صالح،٢٠٠٧ ، ونوفل محمد بكر : تعليم الفتكير النظرية والتطبيق.
- الهاشمي ، عبد الرحمن ، ،2008 وطه علي حسين الدليمي : استراتيجيات حديثة في فن التدريس
- أبو السعود، إبراهيم ٢٠٠٣. التعليم والمعلوماتية: دور الانترنت في إعداد الخريجين وتدريس اللغات، مع تقديم رؤية استراتيجية للتعليم في الأقطار العربية.
- أبو عواد، فريال (٢٠٠٨). خصائص المعلم المتميز من وجهة نظر معلمي المدارس الأساسية في منطقة جنوب عمان التابعة لوكالة الغوث الدولية، التربية العملية: رؤي مستقبلية، الجزء الأول، مكتبة المجتمع العربي للنشر والتوزيع، عمان: الأردن.
- أبو نبعة، حسن ،٢٠٠٢ ، مناهج مدرسة المستقبل، ورقة عمل مقدمة إلي كلية التربية جامعة الملك سعود.
- الإدارة العامة للتدريب التربوي والابتعاث،٢٠١٤ ، أثر التدريب التربوي في النمو المهني للمعلم، ورقة عمل مقدمة للقاء قادة العمل التربوي.
- اسبرنج، جيف، ٢٠٠٠. التعليم والعالم العربي: تحديات الألفية الثالثة، مركز الإمارات للدراسات والبحوث الاستراتيجية.

• أكرم، أحمد،٢٠١٠ ، أدوار حديثة لمعلم المستقبل في ضوء المدرسة الالكترونية، اللقاء السنوي الثالث عشر، الجمعية السعودية للعلوم التربوية والنفسية، كلية التربية، جامعة الملك سعود، الرياض.

طرق التدريس وتقييم المعلمين من حيث الخبرة والكفاءة

مردان ابراهيم على

وزارة التربية،أربيل،أقليم كوردستان،العراق

merdinpedagogy2024@gmail.com

ملخص

تبحث هذه المقالة في ممارسات التدريس وتقييم المعلمين من حيث الخبرة والكفاءة المهنية. باعتبارهم الأسس الرئيسية للنظام التعليمي، يلعب المعلمون دورًا حيويًا في عملية التعلم وتقدم الطلاب، تؤثر خبرات ومهارات المعلم بشكل مباشر على جودة التدريس والتعلم، تؤكد هذه المقالة على أهمية تحسين أساليب التدريس وأنظمة تقييم المعلمين وتقدم توصيات لتحسين المؤهلات المهنية للمعلم.

الكلمات المفتاحية: عملية التدريس، المعلم، التعلم، التقييم، الخبرة

Teaching Methods and Teacher Evaluation in Terms of Expertise and Competence

Mardan Ebrahem Ali
Ministry of Education, Erbil, Kurdistan Region, Iraq
merdinpedagogy2024@gmail.com

Abstract
This article investigates teaching practices and assessment of teachers in terms of professional expertise and competence. As the main foundations of the educational system, teachers play a vital role in the learning process and student progress. Teacher expertise and skills directly affect the quality of teaching and learning, this article emphasizes the importance of improving teaching methods and teacher evaluation systems and provides recommendations for improving teacher professional qualifications,
Keywords: Teaching process, teacher, learning, assessment, expertise